

Successful structure of the manual "Technology of woodworking crafts", in relation to our established curriculum and availability issues for self students gave reason to choose this tutorial for creating an electronic textbook platform SunRav BookEditor, which will help in teaching students.

Using the software package ADTester, secured control of knowledge of each student at independent tasks performed by individual pace and eliminate subjectivity in assessing and time-consuming survey and testing.

Electronic educational and methodical complex – didactic system, creating conditions for educational activities, information interaction between teachers and students.

Combining all teaching documents of the proposed software and placing them in an open learning management system Moodle, provide information support students in mastering the knowledge of woodworking.

Keywords: *ICT, wood processing, software and educational tools, demonstration software, electronic manuals, control computer applications, electronic educational-methodical complex.*

УДК 378.4 (477)

Костецька М. В.

РЕСТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті розглядаються основні тенденції розвитку вищої освіти в Україні. Подається їх детальна характеристика. Аналізується вища освіта, її розвиток, особливе місце в суспільстві. Показане завдання освіти для майбутнього, яке ґрунтується на чотирьох основоположних принципах. Визначаються шляхи подальшого вдосконалення вищої освіти. Висвітлюється розвиток тенденцій та основні суперечності розвитку системи вищої освіти. Називаються підходи до соціальних та освітянських проблем з розумінням цієї суперечності. Акцентується увага, що українська система вищої освіти взяла курс на інтеграцію в європейський освітній простір, саме тому вона має набувати рис, притаманних європейській освіті, основу якої становлять такі цінності, як мир, демократія, толерантність, солідарність, права людини та захист довкілля. Сформульовано, що вища освіта України може і буде гідно представлена в європейському та світовому освітньому просторі.

Ключові слова: *система вищої освіти, вища школа, гуманізація, безперервна освіта, реформування вищої освіти, європейський освітній простір, глобалізація, тенденції,*

В українській освіті вже відбулися зміни, які дали змогу певною мірою поліпшити її якість і доступність. Вища освіта поступово, але впевнено вписується у систему і вимоги Болонського процесу, відшуковуються новітні форми, методи й напрями вдосконалення цієї інтеграції, а це в майбутньому буде міцним фундаментом для того, щоб студенти мали змогу отримати диплом європейського зразка... Йде серйозна аналітична робота над удосконаленням Закону "Про вищу освіту". Проте в розвитку системи вищої освіти є низка серйозних суперечностей, які стримують поступальне піднесення її ролі, місця і значення в суспільстві.

Слід зазначити, що останнім часом проблеми вищої освіти займають актуальне місце в наукових дослідженнях. Згідно з Європейською рамкою кваліфікацій, ми маємо перейти на освітні рівні бакалавра, магістра, доктора філософії і як національну особливість зберегти молодшого спеціаліста, щоб не зруйнувати підготовку кваліфікованих майстрів А на вимогу Національної академії наук України зберігається ступінь доктора наук.

Вища освіта, її розвиток, особливе місце в суспільстві знаходять наукове обґрунтування у дослідженнях В. Андрущенко, І. Зюсюна, В. Кременя, В. Лутая, В. Ярошовця та ін.

Зокрема, В. Андрущенко в своїх фундаментальних працях доводить філософський характер освіти, її місце і роль у формуванні сучасного вчителя, який повинен бути носієм

нових тенденцій у підготовці майбутнього держави, В. Кремень особливий акцент робить на гуманізаційних аспектах освіти, її ролі у формуванні інформаційного освітнього простору, який забезпечить не лише входження України в її лоно, а й прокладе дорогу до нових власних інформаційних систем, без яких подальший розвиток людини годі уявити. Є й інші серйозні напрацювання, але вони, на жаль, розглядають розвиток вищої освіти з філософських позицій, в них, на нашу думку, не завжди вистачає практичного життєвого підходу до розв'язання цієї соціально-інтелектуальної проблеми. Останнім часом з'явилися цікаві роздуми про вищу освіту В. Огнев'юка, Л. Губерського, І. Прокопенка та ін. Ми вважаємо, що серйозні напрацювання з цього питання має Національна академія педагогічних наук України і її підрозділ Інститут вищої освіти України.

Однак, науковим дослідженням бракує аргументації такого аспекту, як суперечності в розвитку вищої освіти.

Мета статті полягає в тому, щоб розкрити основні методологічні і дидактичні суперечності розвитку системи вищої освіти, з'ясувати її роль в інтелектуальному поступі суспільства, формуванні особистості.

Розвиток держави диктує, що сучасна освіта просто змушена бути більш динамічною та варіативною. Традиційна освіта все більше перетворюється на інноваційну завдяки комплексному процесу створення, запровадження та поширення педагогічних і наукових інновацій.

Слід підкреслити, що українська система вищої освіти взяла курс на інтеграцію в європейський освітній простір, саме тому вона має набувати рис, притаманних європейській освіті, основу якої становлять такі цінності, як мир, демократія, толерантність, солідарність, права людини та захист довкілля, а завдання освіти для майбутнього ґрунтуються на таких чотирьох основоположних принципах (або, образно кажучи, “несучих конструкціях”, “колонах” – pillars):

– людину потрібно навчити, і вона сама має прагнути навчитися вчитись (learning to learn), тобто людина в процесі навчання повинна набути різноманітних навичок отримання знань і досвіду та опанувати способи їх практичного застосування;

– навчання має здійснюватися через діяльність (активність) (learning by doing). Отже, навчання повинне стати процесом не лише засвоєння знань, а й набуття пізнавального досвіду, через який формується здатність долати нестандартні ситуації, розв'язувати нові завдання;

– навчаючись, люди також вчаться жити разом (learning to live together). Це означає, що процес здобуття знань, навчання є засобом збагачення як індивідуального, так і суспільного досвіду, що ґрунтується на повазі до плюралізму та відмінностей, демократичних ідей і суспільній взаємопов'язаності;

– вчитися бути собою (learning to be), тобто людина має навчитися спрямовувати свої пізнавальні здібності на самопізнання та саморозвиток, без яких неможливий гармонійний розвиток особистості. Молода людина повинна зрозуміти, що її освітній досвід – це ресурс, який має розвиватися та примножуватися протягом життя [8, с. 98].

Чи відповідає система вищої освіти України вищевказаним сутнісним ознакам? Відповідь на це запитання може дати аналіз фундаментальних суперечностей, притаманних вітчизняній вищій школі.

Вітчизняний методолог проблем освіти В. Лутай доводить, що основною суперечністю, яка визначає трансформацію сучасної вищої освіти в Україні, є *“суперечність між збільшенням ролі чи загальних (колективних) інтересів або часткових (тобто індивідуальних та будь-яких групових у певному соціумі) інтересів на всіх рівнях організації соціумів”* [7, с. 22]. Він називає підхід до соціальних та освітніх проблем з розумінням цієї суперечності “парадигмою Грушевського” [7, с. 22]. Вона передбачає розуміння субстанційності вищеназваної суперечності для будь-якого суспільства та висновок про те, що не існує якогось єдиного чи однозначного

розв'язання цієї проблеми. Ця парадигма, на думку В. Лутая, визначає і суть трансформації сучасної вищої освіти. Так, відомий теоретик педагогіки Ш. Амонішвілі зазначає, що “основна трагедія виховання” полягає у надзвичайній складності подолання суперечності між змістом навчання і виховання, що детермінується соціумом, та відчуттям вільного вибору того, хто навчається. Ця конкретизація основної суспільної суперечності щодо педагогічної діяльності спонукає філософів та освітян визнати, що “формування всебічно розвиненої особистості” як мети освітнього процесу має розумітись як шлях до ідеалу, в якому поєднуються суспільні та індивідуальні інтереси. В. Лутай вважає, що “можливе успішне вирішення і суперечностей, які виникли в педагогіці між тими її напрямками, що спираються на визнання пріоритету лише однієї із сторін: колективістичної чи індивідуалістичної, авторитарної чи педоцентричної, передачі існуючих здобутків культури чи інновацій в освіті, ролі знань чи формування творчої особистості та інших” [7, с. 25]. Звісно, **подолати суперечність між загальними та індивідуальними інтересами** остаточно неможливо, однак віднаходити між ними компроміс та гармонію вища освіта зобов'язана.

Другою фундаментальною суперечністю сучасної системи вищої освіти України є **неузгодженість тенденції гуманітаризації вищої освіти та потребами суспільства у фахівцях відповідного напрямку підготовки**. Відомий філософ В. Ярошовець зазначає: “Під гуманітаризацією слід розуміти переорієнтованість та переструктурування навчальних програм у бік і на “користь” дисциплін гуманітарного циклу, перш за все, філософських. Гуманітаризація – багатоплановий та багатопротилежний процес перебудови всієї системи в Україні” [7, с. 36]. Він стверджує, що роль філософії у вищевказаних фундаментальних процесах не така впливова, як могла б бути, особливо з огляду на те, що гуманізація та гуманітаризація є “закономірною реакцією суспільства на занадто велику “сайєнтизацію” життя та навчального процесу, з піднесенням науки до рівня культу” [7, с. 37].

Інший відомий філософ – С. Клепка також обґрунтовано зазначає, що в Україні склалася “нерациональна структура заповнення ринку праці фахівцями”. Насичення ринку праці великою кількістю випускників “непрестижних” та “фахівцями” нині “престижних” гуманітарних спеціальностей (юристів, економістів, соціологів, перекладачів та інших) призводить до марнування коштів на підготовку “непотрібних” (надлишкових) спеціалістів [4, с. 249]. Згідно з інформацією Міносвіти, в УРСР до 1991 р. юристів готували лише 6 ВНЗ, а у 2003 р. в Україні підготовку за спеціальністю “Правознавство” здійснювали 163 ВНЗ (116 – державні, 47 – інших форм власності) при загальному ліцензованому обсязі 29 947 осіб. Статистика щодо інших “престижних” гуманітарних спеціальностей покаже подібну картину. В результаті маємо такі негативні явища, як відтік перспективних та ініціативних працівників галузі до інших галузей і за кордон; зростання незадоволення і розчарування молоді, її апатії до суспільного життя та інших негативних явищ, зростання тягаря для системи соціального захисту (безробітні та “незадоволені”) [4, с. 249].

Загальний аналіз проблеми, на думку С. Клепка, має проводитись за алгоритмом, який полягає в її ідентифікації, визначенні мети та цілей, засадових цінностей, форм, акторів і “стейкхолдерів” її здійснення, очікуваних і фактичних результатів, взаємозв'язку з іншими політиками. Цей автор вважає, щодо України такий аналіз у всьому обсязі ще не проведено, хоча “головна проблема вищої школи” – це “розрив між кваліфікаційними характеристиками, яким мають відповідати випускники ВНЗ України, та реальними потребами суспільства і вимогами ринкової економіки”.

Наступною суперечністю розвитку сучасної системи вищої освіти в Україні є **суперечність між політико-економічними та освітньо-культурними інтересами вітчизняної еліти**. В ідеалі вітчизняна еліта мала б розуміти, що виграє в конкуренції держав та націй в глобалізованому світі “тільки та держава, де найбільш розвинута наука і поширена сучасна освітянська діяльність” [5, с. 5], українські ж реалії свідчать про

зворотне. Міжнародні статистичні дані щодо валового внутрішнього продукту на душу населення свідчать, що Україна із 91-го місця за даними 1991 року потрапила в 2010 році на 110-те місце. Якщо в радянський період Україна випереджала Румунію, Болгарію та багато інших “соціалістичних республік”, то останні роки відстає від них, від пострадянської Росії (56-те місце), Казахстану (63-те) та Білорусії (79-те). Невтішні міжнародні рейтинги для сучасної України і за індексом людського розвитку (Human Development Index), який враховує тривалість і рівень життя, освіченість населення. У ньому Україна посідає 69-те місце, поступаючись і Румунії (50-те місце), і Болгарії (58-ме), і Білорусії (61-ше), і Росії (65-те), і навіть азійському Казахстанові (66-те). Водночас у рейтингах євразійських багатіїв наша країна поступається лише росіянам (які багатіють переважно на продажі величезних запасів корисних копалин Росії). От і виходить, найбідніша країна Європи має майже найбільшу кількість багатіїв (“олігархів”). Який зв’язок між наявністю значної кількості мільярдерів та вищою освітою? Навіть поверхневий погляд дасть негативну відповідь на це запитання. Натомість філософський аналіз засвідчить, що країна збідніла саме завдяки неймовірному збагаченню декількох десятків “олігархів”, тобто завдяки несправедливій системі розподілу суспільного продукту. Бідна держава не в змозі інвестувати в освітню сферу, оскільки лєвова частина “бюджету” йде на користь олігархічних кланів, які підкорили собі державний апарат та політичну систему. Орієнтовані на обслуговування інтересів кланів, політичні еліти просто не зацікавлені думати про майбутнє країни. В результаті бідна вища школа потерпає від системних складностей: “абсурдне навантаження” на викладача (кількість годин, що була визначена 1940 року, тобто за умов воєнного часу, радянськими органами перевищує, наприклад, польську норму утричі!); його безправність; відсутність ротачії адміністративних посад (інакше як профанацією не назвеш пожиттеві “переобрання” наших ректорів, деканів і завідувачів кафедр, які давно перетворилися на окрему бюрократичну касту, а не виразників інтересів викладацького корпусу)” [5].

Відомий філософ К. Калхун підкреслив: “Гарвард, Йель, Стенфорд, Принстон і тому подібні, ці установи існують як некомерційні організації, які отримують приватні внески від філантропів. Це дари багатих випускників та інших членів суспільства, зацікавлених в існуванні даних установ” [3]. Як бачимо, американська еліта власну вищу освіту підтримує досить потужно, чого не скажеш про “еліту” вітчизняну, яку і українською не назвеш, оскільки більшість до неї належних ніколи себе українцями не вважали і нині не вважають. Подолати цю суперечність сама система вищої освіти не в змозі, тут потрібна масштабна політична реформа та консолідований наступ на олігархів усіх інституцій громадянського суспільства.

Нарешті, *суперечності містяться і в теоретико-методологічних засадах реформування вищої освіти* в сучасній Україні. Як точно зауважив Президент Національної академії педагогічних наук В. Кремень до соціально-економічної ситуації в державі, але й випереджати ці процеси, формуючи їх суть і кадрове забезпечення [2]. Але для здійснення подібної амбітної мети потрібні надзвичайно потужні інтелектуальні та матеріальні ресурси. Про це говорить і сам академік: “...освіта і наука не мають іще тієї підтримки й уваги з боку суспільства і держави, на які вони заслуговують у ХХІ столітті” [5, с. 12]. Іншим складником реформування вищої освіти є її інтелектуальний (кадровий) потенціал, а він не є винятково прогресивним та інноваційним. Академік В. Андрущенко відзначає: “Вища освіта – це грандіозна, людиноємка і досить консервативна система, яка потребує до себе надзвичайної наукової, організаційної і управлінської уваги. Будь-яке нововведення в цю систему має пройти ґрунтовну теоретичну і практичну апробацію” [2, с. 390], ефективно цього можна досягти лише за максимальної лібералізації та демократизації всієї системи від окремої кафедри до профільного міністерства. Але це завдання, на жаль, поки що не здійснилось – демократизація університетського життя навіть після долучення до Болонської угоди не досягла, на нашу думку, і половини рівня європейської вищої освіти.

Справді, "... вища освіта України повинна відповідати соціально-економічним і політичним реаліям, які склались після розпаду СРСР, нашим національним інтересам і світовій практиці" [2, с. 388]. На нашу думку, це методологічне положення слід уточнити та посилити. У загальному вигляді його можна сформулювати так: система вищої освіти України повинна відповідати соціально економічним і політичним стандартам розвиненого демократичного суспільства, глобалізованої ринкової економіки, національним інтересам, національній культурі та вимогам концепції сталого розвитку. Провідні фахівці у сфері філософії освіти вважають, що Міністерство освіти і науки України спільно з науково-педагогічною громадськістю мають розробити системний підхід до модернізації системи вищої освіти. Університети ж мають набути реальної автономії, що передбачає максимальну можливість вибору стилю, розмаїтості стадій навчання.

Також актуальною проблемою модернізації вищої освіти залишається її взаємозв'язок із наукою, тому розвиток науково-дослідного сектору у вищій школі має стати первинним для визначення рівня акредитації і рейтингу ВНЗ.

"Формула успіху", переконує В. Андрущенко, полягає у нових організаційних підходах, які відповідають ринковим перетворенням і дають змогу ВНЗ акумулювати ресурси, спрямовувати їх на розвиток. Другою складовою він називає перехід до демократичних форм управління ВНЗ, а третьою – освоєння кращого світового досвіду і врахування світових тенденцій розвитку освіти XXI століття" [1, с. 7-8]. Видатний вчений закликає орієнтуватися на високі технології, які вимагають уваги до фізико-математичних та хіміко-біологічних дисциплін. Потрібно взяти курс на "особистісно орієнтовану" освіту, що вимагає подальшої гуманізації та демократизації.

Під гуманізацією, на думку В. Ярошовця, "слід розуміти впровадження у педагогічний процес всієї системи освіти гуманістичних ідеалів та цінностей, непересічних засад українського менталітету, вічних істин людської моралі. Гуманізація навчання означає наближення до людини як такої – чи то буде викладач, учитель, чи то буде студент, учень. Це – звернення до проблем особистості у педагогічному процесі, якомога повне врахування пізнавальних і моральних етичних проблем людини" [7, с. 36].

Академік М. Михальченко зауважив: "Система освіти як важливий соціальний інститут за умов глобальної кризи цивілізації виступає стратегічним фактором і умовою її виживання. Розуміння цього в контексті формування нової філософії освіти, адекватної реаліям сучасності, – нагальна потреба часу. Зазначена обставина зумовлює необхідність усвідомлення філософських засад вищої освіти, адже саме в її системі формується головний "каталізатор" процесів кардинальної меліорації суспільного життя, "запобіжник" загрозливого процесу соціальної ентропії" [6, с. 32]. Саме тому філософія освіти має стати провідною силою модернізації системи вищої освіти України, а остання – провідною складовою модернізації нашої країни.

"Головним показником ефективності навчання мають стати не просто сума знань, які учень чи студент засвоїв у процесі перебування у ВНЗ, а здатністю до їх самостійного здобуття, до самонавчання, вміння користуватись джерелами і засобами інформації, постійно підвищувати рівень своєї освіти, потреба навчатись упродовж життя, залучати самостійно здобуті знання до розв'язання неординарних завдань, проблем і суперечностей" [1, с. 12]. Враховуючи, що національна система вищої школи достовірно визначила засадничий принцип – розвиток особистості як основу для концепції безперервної освіти (освіти впродовж життя) – вона має всі методологічні та концептуальні засади для формування конкурентоздатного фахівця світового рівня як показника власної якості та рівня.

Вища освіта України має реагувати на виклики епохи, йти в ногу з часом, а тому потребує суттєвої модернізації. Успішність такого завдання залежить від здатності системи вищої освіти подолати такі фундаментальні суперечності:

– між загальними інтересами та індивідуальними інтересами (між інтересами

учасників навчального процесу та суспільства загалом);

– неузгодженістю тенденції гуманітаризації вищої освіти та потребами суспільства у фахівцях відповідного напрямку підготовки (потреба в посттоталітарній гуманітаризації вищої освіти і надлишком випускників гуманітарного профілю);

– між політико-економічними та освітньо-культурними інтересами вітчизняної еліти (небажання еліт підтримувати освітню сферу);

– у теоретико-методологічних засадах реформування вищої освіти (необхідність модернізації вищої школи, впровадження новітніх навчальних технологій та “здоровий консерватизм” і традиції університетського життя, які потрібно зберегти).

Однак усі вище наведені суперечності, на нашу думку, містять підстави для їх конструктивного розв'язання на користь кращої, модерної системи освіти, оскільки остання методологічно правильно налаштована на задоволення освітніх (та багатьох інших) потреб особистості. Тому вища освіта України може і буде гідно представлена в європейському та світовому освітньому просторі.

Використана література:

1. Андрущенко В. П. Вища освіта в контексті глобалізації / В. П. Андрущенко // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності : зб. наук. праць. – Випуск 9 / відп. ред. : М. М. Бровко, О. Г. Шутов. – Київ : Вид. центр КНЛУ, 2002. – С. 3-13.
2. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту : статті, нариси, інтерв'ю. – 2-ге вид., допов. / В. П. Андрущенко. – К., 2008. – 819 с.
3. Калхун К. Проект массовой доступности высшего образования может быть свернут / Крейг Калхун. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://commons.com.ua/archives/10542>
4. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті / С. Ф. Клепко. – Полтава : ПОІППО, 2006. – 328 с.
5. Кремень В. Г. Розвиток освіти в Україні в контексті загальноцивілізаційних змін / В. Г. Кремень. – 2007. – 44 с.
6. Михальченко М. І. Філософія освіти і соціокультурна теорія / М. І. Михальченко // Філософія освіти XXI століття : проблеми й перспективи. – К., 2000. – Випуск 3. – С. 50-53.
7. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку XXI століття : монографія / гол. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Педагог. думка, 2007. – 352 с.
8. Mendes M. Towards intercultural education / M. Mendes // The New Social Function of Cultur and Cultural Heritage (3rd Delphi Encounters). – Council of Europe, 2001. – P. 98-103.

References:

1. Andrushhenko V. P. Vy`shha osvita v konteksti globalizaciyi / V. P. Andrushhenko // Aktual`ni filosofsk`ki ta kul`turologichni problemy` suchasnosti : Zb. nauk. prac`. – Vy`p. 9 / Vidp. red. : M. M. Brovko, O. G. Shutov. – K. : Vy`d. centr KNLU, 2002. – S. 3-13.
2. Andrushhenko V. P. Rozdumy` pro osvitu : statti, nary`sy`, interv`yu. – 2-ge vy`d., dopov. / V. P. Andrushhenko. – K., 2008. – 819 s.
3. Kalchun K. Proekt massovoj dostupnosti` vysshego obrazovany`ya mozhet byt` svernut / Krejg Kalchun. – [Elektronny`j resurs]. – Rezhym`m dostupu : <http://commons.com.ua/archives/10542>
4. Klepko S. F. Filosofiya osvity` v yevropejs`komu konteksti / S. F. Klepko. – Poltava : POIPPO, 2006. – 328 s.
5. Kremen` V. G. Rozvy`tok osvity` v Ukrayini v konteksti zagal`nocy`vilizacijny`x zmin / V. G. Kremen`, 2007. – 44 s.
6. My`xal`chenko M. I. Filosofiya osvity` i sociokul`turna teoriya / M. I. My`xal`chenko // Filosofiya osvity` XXI stolittya : problemy` j perspekty`vy`. – K., 2000. – Vy`p. 3. – S. 50-53.
7. Filosofsk`ki zasady` transformaciyi vy`shhoyi osvity` v Ukrayini na pochatku XXI stolittya : monografiya / Gol. red. V. G. Kremen`. – K. : Pedagog. dumka, 2007. – 352 s.
8. Mendes M. Towards intercultural education / M. Mendes // The New Social Function of Cultur and Cultural Heritage (3rd Delphi Encounters). – Council of Europe, 2001. – P. 98-103.

Костецкая М. В. Ретроспективный анализ развития высшего образования Украины.

В статье рассматриваются основные тенденции развития высшего образования в Украине, предлагается их детальная характеристика. Анализируется особенная роль высшего образования в современном обществе, определены его задания и перспективы, которое

базируются на четырех основополагающих принципах. Намечены пути последующего совершенствования отечественного высшего образования. Охарактеризовано ведущие тенденции и основные противоречия системы высшего образования Украины. Определяются пути решения социальных и образовательных проблем с учетом отмеченного противоречия. Акцентируется на том, что украинская система высшего образования на пути интеграции в европейское образовательное пространство должна приобретать черты, присущие европейскому образованию, исповедующему такие ценности, как мир, демократия, толерантность, солидарность, права человека и защита окружающей среды. Выражена уверенность в том, что высшее образование Украины может и будет достойно представлено в европейском и мировом образовательном пространстве.

Ключевые слова: система высшего образования, высшая школа, гуманизация, непрерывное образование, реформирование высшего образования, европейское образовательное пространство, глобализация, тенденции.

Kostetska M. V. Retrospective analysis of the main direction of development in higher education in Ukraine.

The article examines the main trends of development of higher education in Ukraine. It is presented their detailed description. It is analyzed higher education, its development, a special place in society. It is showed the problem of education for the future, based on four fundamental principles. It is determined the ways to further improving of higher education. The development trends and reveals the contradictions of the system of higher education are illuminated. The approaches to social and educational problems with the understanding of this contradiction are called. It is focused that the Ukrainian system of higher education shaped the course into the European educational space, that is why it must acquire the features characteristic in European education, based on up values such as peace, democracy, tolerance, solidarity, human rights and environmental protection. It is formulated that higher education of Ukraine may be adequately represented in the European and world educational space.

Keywords: the system of higher education, higher education, humanization, continuous education, reform of higher education, the European educational space, globalization, trends.

УДК 378.011.3-051:373.3

Кравченко-Дзондза О. Е.

**ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНА СИСТЕМА РОЗВИТКУ
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

У статті проаналізовано зміст, структуру і складові комунікативної компетентності сучасного вчителя. Визначено актуальність і необхідність застосування компетентнісного підходу у системі професійної підготовки. Обґрунтовано важливість особистісно орієнтованого підходу до організації процесу формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Запропоновано технології особистісно орієнтованої освіти, що сприяють створенню умов розвитку особистості вчителя.

Ключові слова: вчитель, комунікативна компетентність, компетентнісний підхід, метод навчання, професійна підготовка, особистісно орієнтована система, технологія.

В умовах гуманістичної парадигми освіти педагогічна діяльність має, з одного боку, зовнішні атрибути спільності, а з іншого, за внутрішнім змістом передбачає саморозвиток суб'єктів педагогічного процесу. А отже, великої ваги варто надати особистісній спрямованості технологій навчання майбутніх педагогів, забезпечивши тим самим особистісно-професійну поведінку, самоуправління й розвиток творчого потенціалу учасників педагогічної взаємодії [4, с. 281]. З огляду на це, ми поділяємо думку О. Савченко, яка вважає, що "основною метою вищої освіти є підготовка кваліфікованого